



מדינת ישראל

משרד המדע והטכנולוגיה
המועצה הלאומית למחקר ופיתוח

**סיכום הוועדה
הציבורית להגדרת
תפקיד המדען הראשי
במשרדי הממשלה**

לכבוד

מר משה דיין

מר מנחם גרינבלום

נציב שירות המדינה

המנהל הכללי

משרד ראש הממשלה

משרד המדע והטכנולוגיה

סיכום הוועדה הציבורית להגדרת תפקיד המדען הראשי במשרדי הממשלה

רקע

ראשיתו של מוסד המדען הראשי במשרדי הממשלה טמון בהמלצה של פרופ' קצ'לסקי (לימים הנשיא אפרים קציר) אשר בדו"ח מקיף שהגיש לממשלה ב-1968 (ראה נספח ב' – דו"ח קציר), קבע כי "כדי לבצע את התפקידים דלעיל ממליצה הוועדה למנות במשרדים המתאימים מדענים ראשיים שיסתייעו בעבודתם בלשכה שתיקרא להלן לשכת המדען הראשי" (סעיף 8.1 בדו"ח קציר, עמוד ח5).

15 שנה אחר כך, הוקמה וועדה נוספת בראשות פרופ' שמעון יפתח (ראה נספח ג' - דו"ח יפתח מ-1983) שעסקה בין היתר במעמדם וסמכויותיהם של המדענים הראשיים במשרדי הממשלה.

במשך השנים עלתה מפעם לפעם שאלת מעמדם והגדרת תפקידם של המדענים הראשיים בשירות המדינה, דרך מינויים, תנאי העסקתם ותגמולם, והיא נדונה בדרכים שונות ובפורומים מגוונים (ראה לדוגמה נספחים ד', ה', ו'). דיונים אלו קיבלו ביטוי בהחלטות ממשלה שונות (ראה נספח ו').

בעקבות התמורות שחלו מאז, מצאו לנכון נציבות שירות המדינה ומשרד המדע והטכנולוגיה להקים וועדה ציבורית שתבחן את הנושאים לעיל מחדש (ראה כתב מינוי בנספח א').

חברי הוועדה

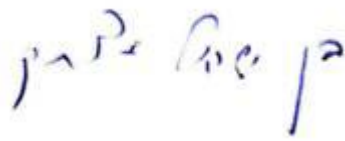
- א. פרופ' יצחק בן ישראל – יו"ר
- ב. פרופ' יעקב זיו
- ג. פרופ' חגית מסר-ירון
- ד. פרופ' ברכה רגר
- ה. פרופ' דב שורץ
- ו. פרופ' דניאל וייס
- ז. מר רן בר

תפקידי הוועדה

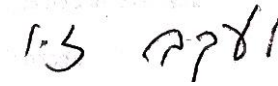
- א. לבחון את התאמת הגדרת תפקידים של המדענים הראשיים במשרדי הממשלה לנדרש כיום ובעתיד, ולהמליץ על תיאור תפקיד חדש, ובכלל זה, פירוט תנאי הסף ותנאים כלולים נוספים הנדרשים לצורך קבלת תפקיד המדען הראשי.
- ב. לבחון את התאמת דרך המינוי הנוכחית לתפקיד המדען הראשי בהיררכיה הארגונית והניהולית של המשרד.
- ג. לבחון את היקף ההעסקה הרצוי בהתחשב בכך שככל האפשר, חשוב לאפשר למדען הראשי להמשיך לפחות בחלק מפעילותו המחקרית/אקדמית במוסד האקדמאי, עובר מינויו למשרת המדען הראשי.
- ד. לבחון את תנאי העסקתם של המדענים הראשיים ולהמליץ על שינויים בהם ככל שהם מתבקשים

עבודת הוועדה

- הוועדה התכנסה מספר פעמים ודנה בשאלות לעיל, כולל פגישות עם גורמים רלוונטיים.
- סיכומם מובא להלן בפרק ההמלצות. הוועדה ממליצה כי המלצותיה יקבל תוקף של החלטת ממשלה, באמצעות וועדת השרים למדע וטכנולוגיה.



יו"ר הוועדה – פרופסור יצחק בן ישראל



חבר הוועדה – פרופסור יעקב זיו



חברת הוועדה – פרופסור חגית מסר ירון



חברת הוועדה – פרופסור ברכה רגר

חבר הוועדה – פרופסור דב שורץ



חבר הוועדה – פרופסור דניאל וייס



מזכיר הוועדה ויועץ מקצועי לוועדה - מר רן בר

העתק:

ח"כ פרופ' דניאל הרשקוביץ – שר המדע והטכנולוגיה

ח"כ רונית תירוש – יו"ר ועדת המדע בכנסת

תפוצת המנהלים הכלליים במשרדי הממשלה

תפוצת המדענים הראשיים במשרדי הממשלה

המשנה לנציב שירות המדינה

מר מוטי אהרוני – סגן נציב שירות המדינה

גב' גבריאלה אשכנזי – מנהלת אגף א' בחינות ומכרזים, נש"מ

מבנה הדו"ח

1. פרק א' – המצב הנוכחי

2. פרק ב' - המלצות

3. נספחים

א. נספח א' – כתב המינוי לוועדה

ב. נספח ב' – "דו"ח קציר": פרופ' אפרים קצ'לסקי, "דו"ח הועדה

לבדיקת ארגון המחקר הממשלתי וניהולו", דצמבר 1968

ג. נספח ג' – "דו"ח יפתח": פרופ' שמעון יפתח, "מחקר ופיתוח,

טכנולוגיה ותעשייה עתירת ידע בישראל - דו"ח הועדה לבדיקת ארגון

המחקר הממשלתי וניהולו", יולי 1983

ד. נספח ד' – "המדען הראשי במשרדי הממשלה", האקדמיה הלאומית

הישראלית למדעים, 10 יוני 1998

ה. נספח ה' – פרופ' חגית מסר-ירון, "תנאי העסקת מדענים ראשיים

במשרדי הממשלה", משרד המדע והטכנולוגיה, 23 דצמבר 2002

ו. החלטות ממשלה רלבנטיות בנושא המדען הראשי

פרק א' – המצב הנוכחי

תחולה

בניגוד לרוח ההמלצה שהובאה ב-1968 בדו"ח קציר, יש כיום משרדי ממשלה רבים (מעבר כמובן למשרדים ללא תיק) שאין להם מדען ראשי.

המשרדים בהם יש כיום מדען ראשי הם:

- א. משרד הביטחון (הממלא למעשה תפקיד כפול, גם כמדען ראשי של המשרד וגם כראש מינהל המחקר, הפיתוח והתשתית הטכנולוגית במערכת הביטחון).
- ב. משרד התעשייה המסחר והתעסוקה (גם כאן ממלא המדען הראשי תפקיד כפול, גם כמדען ראשי וגם מינהל המו"פ התעשייתי).
- ג. משרד הבריאות
- ד. משרד החינוך
- ה. משרד התשתיות הלאומיות
- ו. משרד התחבורה והבטיחות בדרכים
- ז. משרד התקשורת
- ח. משרד החקלאות ופיתוח הכפר
- ט. המשרד לביטחון פנים
- י. המשרד להגנת הסביבה
- יא. משרד הקליטה והעלייה
- יב. משרד המדע והטכנולוגיה

במשרדים הבאים אין כיום מדען ראשי :

- א. משרד ראש הממשלה
- ב. משרד האוצר
- ג. משרד המשפטים
- ד. משרד החוץ
- ה. משרד הפנים
- ו. המשרד לפיתוח הנגב והגליל
- ז. משרד התרבות והספורט
- ח. משרד הבינוי והשיכון
- ט. משרד הרווחה והשירותים החברתיים
- י. משרד התיירות
- יא. המשרד לענייני מודיעין
- יב. המשרד לנושאים אסטרטגיים
- יג. המשרד לשירותי דת
- יד. המשרד לאזרחים ותיקים
- טו. משרד ההסברה והתפוצות

הסיבה לכך שבחלק מהמשרדים אין מדען ראשי נעוצה לפעמים בהיקף פעילות קטן מדי. לפעמים הסיבה היא גם אופיו המיוחד של המשרד.

מעמד המדען הראשי

לא בכול המשרדים המדען הראשי מהווה חלק מהנהלת המשרד. שאלת כפיפותו (ישירות לשר או לחילופין למנכ"ל המשרד) צפה ועולה בכול מינוי פרטני ואין אחידות בנושא זה. הועדה מצאה כי קיימת חוסר אחידות וחוסר בהירות הן לגבי פירוט תפקידו והן לגבי מעמדו של המדען הראשי במשרדים השונים.

הכישורים הנדרשים מהמדען הראשי והליך בחירתם

בניגוד לכוונה המקורית, בחלק מהמשרדים לא מכהנים בתפקיד זה אנשי אקדמיה, חוקרים או אנשי מקצוע (בתחום הרלוונטי) מהשורה הראשונה.

הוועדה מצאה כי קיימת חוסר אחידות וחוסר בהירות לגבי הכישורים הנדרשים מהמדען הראשי במשרדים השונים. כתוצאה מכך גם הליך הבחירה של המדענים הראשיים כיום הינו פגום לפעמים:

- המשרד הנוגע בדבר מציג בפני ועדת המינויים מועמד אחד בלבד.
- אין פרסום פומבי של המשרה להזמנת הצגת מועמדות.
- אין מרכיב תחרותי בבחירת מדען ראשי.
- אין עידוד לניידות מדענים ממוסדות המחקר וההשכלה הגבוהה למשרות מדען ראשי, מתוך שמירת הרציפות של מסלול תנאי העסקה המקצועיים.
- אין תקופת קדנציה מוגדרת.

תנאי העסקה

תנאי העסקה הולמים למדענים הראשיים הם אחד מהגורמים האפקטיביים ביותר למשיכת אנשים ראויים למשרות אלו. בפני הוועדה הועלו דוגמאות רבות בהן נדחו פניות אל אנשים ראויים משום שהללו לא הסכימו לקבל את תנאי העסקה שהוצעו להם. הוועדה ערה לכך כי מדובר במשרות ממשלתיות, עם כול המגבלות הכרוכות בכך, והיא הקדישה זמן רב לסוגיות אלו.

פרק ב' - המלצות

מעמד

המדען הראשי יהווה חלק מהנהלת המשרד ויהיה כפוף ישירות לשר, ומתואם מנהלתית ע"י מנכ"ל המשרד.

הגדרת התפקיד

- א. להיות יועץ מדעי לשר ולמשרד.
- ב. להגיש חו"ד מקצועית לכל פרויקט בעל זיקה מדעית או טכנולוגית שמובא בפני הנהלת המשרד.
- ג. להיות אחראי על ייזום, בקרה ותפעול של הפעילות המחקרית המלווה את פעילות המשרד במסגרת תקציב שיועמד לרשותו לצורך זה.
- ד. לתכנן את המחקר ארוך הטווח הנגזר מפעילות המשרד בתיאום עם המולמו"פ.

כישורים נדרשים

המדען הראשי חייב להיות מדען בכיר מוכר ומקובל על הקהילה המדעית, הפעיל כחוקר בתחום הרלוונטי לפעילות משרדו, ובעל סמכות ויכולת שיפוט בשטח התמחותו.

המדען הראשי יהיה בעל יכולות לגשר בין האקדמיה ושאר הגורמים המעוררים והעוסקים במחקר ופיתוח.

המדען הראשי יהיה בעל דרגת פרופסור או בעל דרוג מחקר א' לפחות.

בחירת המדען הראשי

תהליך הבחירה יתחיל בהקמת ועדת איתור משרדית בהשתתפות מדען בכיר (מהתחום הרלוונטי), נציג המשרד הרלוונטי, נציג מנציבות שירות המדינה ונציג ממשרד המדע והטכנולוגיה.

וועדת האיתור תפרסם קול קורא פומבי למשרה.

המועמדים יאותרו מתוך המוסדות להשכלה גבוהה ומוסדות המחקר או מהתחום הטכנולוגי בתעשייה.

המדען הראשי ימונה ע"י השר בהסכמת נשיא האקדמיה הלאומית למדעים.

הקף המשרה

הקף המשרה של המדען ראשי יהיה 75% לפחות.
תתאפשר השאלה מהאקדמיה או מהתעשייה. במידה והיקף המשרה יהיה מלא, יתאפשר למדען להקדיש יום אחד בשבוע למחקר במוסד המשאיל.
המדען הראשי יוכל לעבוד בעוד 50% משרת מחקר או הוראה, בנוסף למשרת המדען הראשי, כך שסך כל המשרות לא יעלה על 125%.

שכר

שכר הבסיס של המדען הראשי למשרה מלאה יהיה לפחות 95% משכר הבסיס של מנכ"ל ממשלתי.
מדען ראשי במשרה מלאה יהיה זכאי לרכב מהמשרד.

משך הקדנציה

המדען הראשי ימונה לארבע שנים.
השר הממונה יוכל, בהסכמת נשיא האקדמיה הלאומית למדעים, להאריך את משך הקדנציה בשנתיים נוספות אך לא יותר משמונה שנים סה"כ.

תחולה במשרדי הממשלה השונים

לכל משרד יהיה מדען ראשי. במידה והיקף או אופי המשרד אינו מצריך משרה מלאה אפשר למנות מדען ראשי משותף, למספר משרדים. משרד שירצה בכך יוכל לקבל שירותי מדען ראשי ממשרד המדע והטכנולוגיה.

בפרט יש צורך במדען ראשי במשרה מלאה במשרדי הביטחון (ראש מפא"ת) החינוך, הבריאות, התמ"ת, התשתיות, התחבורה, התקשורת, החקלאות, ביטחון הפנים, הגנת הסביבה, בינוי ושיכון ומשרד המדע והטכנולוגיה.
המדען הראשי במשרד המדע והטכנולוגיה יהיה מרכז פורום המדענים הראשיים.

תעשה הבחנה ברורה של תפקידי "המדען הראשי בתמ"ת", בין תפקידו כמדען ראשי של המשרד, ובין תפקידו כראש המינהל למו"פ תעשייתי, שהוא בעל מעמד מיוחד על פי החלטת הממשלה והחוק לעידוד מו"פ תעשייתי.

הבחנה דומה צריכה להיעשות גם בין תפקידי ר' מפא"ת הנושא למעשה, בנוסף על תפקידו כאחראי על המו"פ הביטחוני, גם בתפקיד המדען הראשי של מערכת הביטחון.

הכללים המומלצים כאן בנוגע להגדרת התפקיד, הכישורים הנדרשים, תהליך הבחירה ומשך הקדנציה יחולו גם על המדען הראשי בתמ"ת ועל ר' מפא"ת בכובעם כמדענים ראשיים.

עובדי יחידת (לשכת) המדען הראשי

תתאפשר השאלה של עובדי מחקר מהאקדמיה/מכוני מחקר או מהתעשייה לתקופה קצובה כעובדי המדען הראשי.

תוקף

הוועדה ממליצה כי האפיון לעיל יקבל תוקף של החלטת ממשלה, באמצעות וועדת השרים למדע וטכנולוגיה.